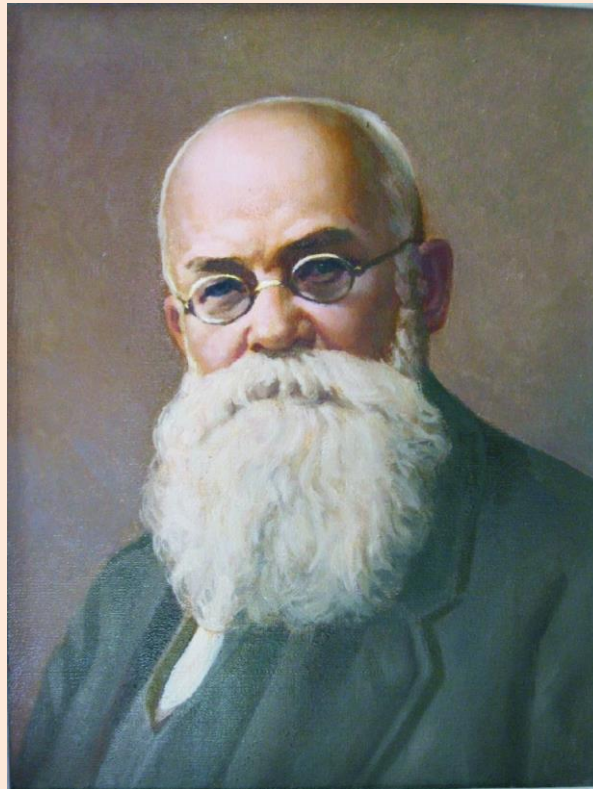


***Великий українець:  
до 155-річчя від дня народження  
Михайла Грушевського***



**«Він сполучає в собі дві гігантські творчі постаті – найбільший дослідник тисячолітньої історії України і найбільший творець живої історії – великого відродження України 20 століття»**

**Юрій Лавриненко**

Михайло Сергійович Грушевський – одна з найвизначніших постатей новітньої вітчизняної історії, основоположник національної історіографії, автор фундаментальної «Історії України-Руси», справедливо названою національною метрикою українського народу. Він науково обґрунтував і переконливо проілюстрував тисячолітній процес буття українського народу. Його перу належать майже 2000 праць, в яких історія України прослідковується від найдавніших часів до проголошення Української Народної Республіки. Діапазон його наукових інтересів був надзвичайно широким: вчений написав п'ятитомну «Історію української літератури», працював у галузі археології, археографії, інших історичних дисциплін, соціології. Протягом 20-ти років Грушевський читав лекції з історії України студентам Львівського університету, створив власну наукову школу, з якої вийшли відомі вчені. Він був видатним організатором науки. Протягом 16 років очолював Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, в цей період товариство стало дієвою науково-дослідною інституцією, предтечею Національної Академії наук. Спрямовував свою кипучу енергію на розбудову освітніх та дослідницьких установ.



Наукова праця вченого вражає своїм частини його діяльності. В новітній історії України політичний діяч, державотворець. Протягом усього формував її курс, був ініціатором і утілювачем насамперед, – проголошення Української Народної Республіки, її повного суверенітету. Він 29 квітня 1918 року Центральна Рада У науковій і політичній діяльності федералізму, соціального пріоритету у розвитку суспільства. Проте, за всієї різноманітності наукових інтересів, політичних ідей, особистих уподобань, М. Грушевський був надзвичайно цілісною натурою, все єство його було спрямовано на служіння українській ідеї. Він був



масштабом і здобутками, та це – лише він постає як передовий громадський і часу існування Центральної Ради він найголовніших політичних рішень, Республіки, її повного суверенітету. Він 29 квітня 1918 року Центральна Рада У науковій і політичній діяльності федералізму, соціального пріоритету у розвитку суспільства. Проте, за всієї різноманітності наукових інтересів, політичних ідей, особистих уподобань, М. Грушевський був надзвичайно цілісною натурою, все єство його було спрямовано на служіння українській ідеї. Він був



духовним провідником тогочасного українства. Багато сучасників вважають, що Михайло Грушевський не зробив усього необхідного, щоб Україна перемогла у визвольних змаганнях 1917–1920 років, але він зробив більше – створив науково обґрунтовану базу для здобуття незалежності, дав українцям ідеологічну зброю для боротьби. Проте, з радянською владою стосунки Грушевського склалися трагічно. З кінця 20 рр. ХХ століття було розгорнуто політичне цькування вченого, а його праці піддано демагогічній критиці. Після 1936 р. припинилося видання його творів, а сам Михайло Сергійович зображувався тільки негативно – як лідер українського буржуазного націоналізму.

В умовах існування незалежної Української держави ставлення до постаті Михайла Грушевського докорінно змінилося. Перевидано найголовніші його наукові праці, ім'ям видатного вченого названо вулиці, учбові заклади, щорічно відзначаються дні народження та пам'яті, відкрито пам'ятники в багатьох містах країни, вивчається й популяризується його неймовірна політична та наукова спадщина. Ім'я видатного історика, політика, державного і громадського діяча, духовного лідера і патріота буде завжди дороге кожному українцю. Своєю працею М. Грушевський заклав міцні підвалини української державності. Пам'ять про нього вічна, наукові праці – невичерпне джерело мудрості на всі часи.

З рядками вірша Ігоря Калиниченка, присвяченими іншому достойному сину України, цілком можна звернутися і до великого українця – Михайла Сергійовича Грушевського:

*«Будуть весни рожево буяти,  
І без зайвих "чому?" і "чого?"  
Збереже Українонька – мати  
Світлу пам'ять про сина свого»*





**Грушевський М. С. Історія України – Руси : в 11 т., 12 -ти кн. / репрінтне видання. – К. :  
Наук. думка. – (Пам'ятки історичної думки України).**

**Т. 1 : До початку XI віка. – 1991. – 650 с.**

**Т. 2 : XI–XIII вік. – 1992. – 640 с.**

**Т. 3 : До року 1340. – 1993. – 592 с.**

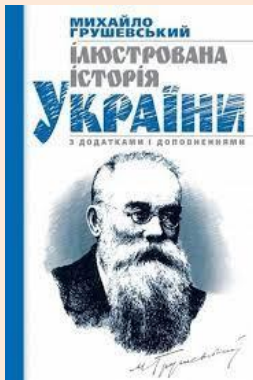
**Т. 4 : XIV–XVI віки – відносини політичні. – 1993. – 544 с.**

**Т. 5 : Суспільно-політичний і церковний устрій і відносини в українсько-руських землях XIV–XVII віків. –**

**1994. – 704 с.**

**Кількість – 13 прим. (13 – науковий абонемент)**

*Це вічний монументальний твір, який реконструював тисячолітній власний шлях, власне обличчя, власний історичний характер і долю України, відтворив її окремий образ від інших народів, внутрішньо цільний історичний образ. Щоб це зробити, М. Грушевський «мусів ...науково подолати творені століттями і прийняті світом російські і польські схеми і концепції історії Східної Європи, в яких не було окремого місця і шляху для України. Монографію «Історія України-Руси» Михайло Сергійович писав з перервами протягом 38 років (1895–1933). Незважаючи на різні перипетії і труднощі з виданням цієї праці, вона стала найбільшим твором української національної історіографії, а її автор – Михайло Грушевський – зайняв місце в когорті найбільших світових істориків. Тому не випадково, починаючи від Івана Франка, спеціалісти і визначні діячі науки та культури давали таку високу оцінку цьому дослідженню.*



**Грушевський М. С. Ілюстрована історія України. – К. : Наук. думка, 1992. – 544 с. – (Пам'ятки історичної думки України).**

**Кількість – 10 прим. (7 – науковий абонемент, 3 – чит. зал)**

*В оригінальному ілюстрованому довіднику з історії України Ви ознайомитеся з основними історичними термінами і поняттями, біографіями видатних діячів вітчизняної історії, її найважливішими подіями. За допомогою фотографій пам'яток писемності та мистецтва, портретів історичних діячів та визначних місць, в історичній праці цікаво розкрито й наочно підтверджено особливості старого побуту і художню творчість різних епох. Видання зображує становлення й розвиток українського народу, економіки, культури і державності України. Багато місця відводиться козацтву та козацькій республіці, українсько-польським та українсько-російським відносинам. Також згадується історія створення першої в Європі української Конституції П.Орлика.*



**Грушевський М. С. Історія України, приладжена до програми вищих початкових шкіл і нижчих класів шкіл середніх. – К. : Вид. дім, 1994.- 256 с.**

**Кількість – 7 прим. (7 – науковий абонемент)**

*Книга є ретельно відредагованим і, зі слов автора, приладженим для учнів і початківців виданням. Вона повністю відповідає концепції вченого, в основу якої покладено не діяння князів і царів, а суспільно-політичний лад, культуру, етнографію, правові засади – все те, що створює долю народу.*



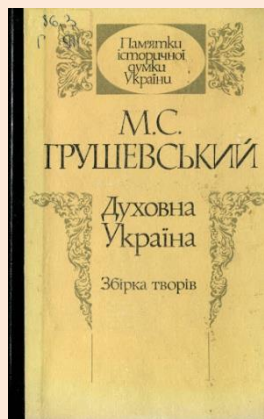
**Грушевський М. С. Історія української літератури : В 6 т. 9 кн. / упоряд. В. В. Яременко. – К. : Либідь, 1993.**

**Кількість – 4 прим. (4 – науковий абонемент)**

*Академік М. С. Грушевський – автор «Історії України-Руси» – був одночасно і видатним дослідником історії української літератури. За життя він видав п'ять томів «Історії української літератури», шостий зберігся в рукописі.*

***Перший том** обіймає історію найдавнішого фольклору. Величезний фактичний матеріал, глибина аналізу явищ літературного процесу – усе це дає змогу оцінити працю вченого як видатну пам'ятку української науки, а також як прекрасний посібник для студентів-філологів, які вивчають історію літератури та культури українського народу. **У другому томі** висвітлюється історія красного письменства українського середньовіччя – періоду Київської Русі. М. Грушевський тут аргументовано доводить, що київська література XI-XIII ст. є українською і що саме з української традиції зародилися література та культура білоруського і російського народів. Читач довідається про освіту і школу в Київській Русі. У томі детально розглянуто агіографічні твори цієї доби, паломницьку та історичну літературу, зокрема «Слово о законі і благодаті» Іларіона Київського, «Повість временних літ», «Слово о полку Ігоревім». **Третій том** обіймає історію книжної словесності та оригінального письменства XI-XIII ст. Вміщено, зокрема, дружинні повісті про Ізяслава, про погром Києва 1169 р., про вбивство князя Ігоря та ін. Окремі розділи присвячені розглядові релігійної літератури цієї доби (Клим Смолятич, Кирило Туровський, анонімні автори). Проаналізовано історію створення та зміст «Галицько-Волинського літопису», «Слова о погибелі Руської землі», «Моління Данила» тощо. **У четвертому томі** розглянуто сюжети і поетичні особливості українського епосу, досліджено напрями розвитку народної християнської поезії та легенд у XIII-XVII сторіч. Оpubліковано тексти релігійних колядок, щедрівок, легенд, духовних віршів, дбайливо зібраних автором. **У п'ятих томі** розглянуто культурні і літературні течії на Україні в X-XVI вв. і перше відродження (1580-1610 рр.). Не друкований до 1995 р. **шостий том** «Історії української літератури» Михайла Грушевського, був підготовлений до видання у 1930 р. У томі всебічно досліджено український літературний*

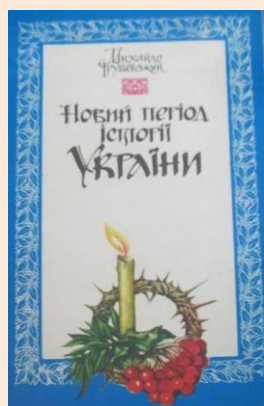
*процес і культурно-національний рух 1610-1633 рр. – глибоко висвітлено літературну творчість Мелетія Смотрицького, Захари Копистенського, Касіяна Саковича, Памви Беринди, Тарасія Земки, Олександра Митури, Ісайї Копинського, Андрія Мужилівського, проаналізовано ранню творчість Петра Могили. Вчений детально простежив культурно-освітню і видавничу діяльність Київського, Львівського й Луцького братств, звернув увагу на еволюцію релігійної боротьби і участь у ній козацтва, показав, як згасало культурно-національне відродження перших десятиліть XVII ст., втрачала свою революційну роль православна церква, стаючи поступово офіційною урядослухняною установою. У книзі розлого цитуються в оригіналі й перекладі тексти літературних творів цього періоду.*



**Грушевський М. С. Духовна Україна : збірка творів. – К. : Либідь, 1994. – 560 с. -- (Пам'ятки Історичної думки України).**

**Кількість – 2 прим. (2 – науковий абонемент)**

*Збірка включає популярні і наукові праці з історії релігії та церкви в Україні, створені найавторитетнішим українським істориком Михайлом Грушевським. Висвітлюється загальна концепція їх розвитку зі стародавніх часів до початку XX століття. Цікаво викладено історії різних конфесій в Україні, розглянуто деякі релігійні обряди й духовні вірші. Наприкінці надано анотований список основних праць ученого з історії церкви в Україні.*



**Грушевський М. С. Новий період історії України : За роки від 1914 до 1919. – К. : Либідь, 1992. – 46 с.**

**Кількість – 2 прим. (2 – науковий абонемент)**

*Книга є своєрідним продовженням "Історії України, приладженої до програми вищих початкових шкіл і нижчих класів шкіл середніх". Твір складається із семи розділів, де в хронологічному порядку йдеться про перебіг подій в Україні в період світової війни, Лютневої і Жовтневої революцій, проголошення і перших кроків Української Народної Республіки, боротьби за її незалежність. Історичний погляд М. Грушевського щодо трактування цього доленосного періоду в історії українського народу докорінно відрізнявся від «марксистсько-ленінської» схеми. До цього періоду історії, коли не раз вирішувалось одвічне питання: бути чи не бути Україні незалежною, вченому було звертатися, мабуть, найважче. Адже він був не тільки учасником тих подій, а й їх активним творцем.*

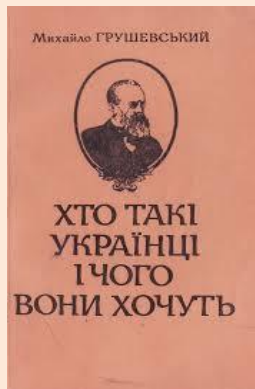




**Грушевський М. С. Про батька козацького Богдана Хмельницького. – Дніпропетровськ : Січ , 1993. – 55 с.**

**Кількість – 2 прим. (1 – науковий абонемент, 1 – читальний зал)**

*Твір відомого українського історика М. С. Грушевського присвячений життю і діяльності славного сина України, видатного політика, полководця Богдана Хмельницького. Простежено основні віхи життєвого шляху Богдана Хмельницького, показано обставини, що зумовили формування його світоглядних настанов та ціннісних орієнтацій, вплинули на політичний вибір. Гетьман, державотворець, політичний діяч, полководець, дипломат, людина – всі ці його іпостасі знайшли висвітлення на сторінках книги, невеличкої за обсягом, але детальної й глибокої за змістом.*



**Грушевський М. С. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К. : Т-во "Знання" України, 1991. – 240 с.**

**Кількість – 2 прим. (1 – науковий абонемент, 1 – читальний зал)**

*У цій збірці, яка включає в себе такі статті і тексти як «Вільна Україна», «Якої ми хочемо автономії й федерації», «Хто такі українці і чого вони хочуть» і тощо, читач знайде розгляд майже всіх найболючіших питань нашого сьогодення. Мени ніж про історичні і етнографічні, відомо нам про політичну діяльність вченого на посаді голови Центральної ради. Майже нічого ми не знаємо про те, що М. Грушевський є автором декількох збірників статей, актуальність і злободенність яких можна повною мірою збагнути тільки зараз, коли нинішня ситуація майже повторює ту, що склалася в Росії на початку*

*XX століття.*

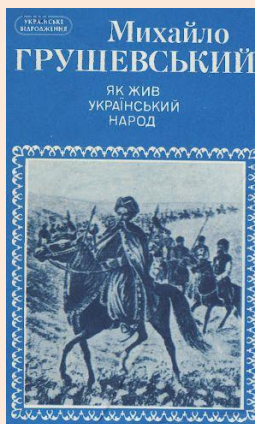


**Грушевський М. С. Про старі часи на Україні. Коротка Історія України (для першого початку). – К. : "Обереги", 1991. – 100 с.**

**Кількість – 2 прим. (2 – науковий абонемент)**

*Коротка популярна історія України, написана видатним українським вченим, видавалася за словами автора, «для першого ознайомлення з українською історією, в школі чи поза школою». Вперше була видана в 1907 році Українським Добродійним Товариством в Петербурзі. Стисло викладено історію з найдавніших часів і до 1917 року. У першій главі автор людину, яка не знає своєї історії, порівнює з дитиною, яка не знає про себе нічого. Тож щоб зараз гарно жити, треба знати й свою минулисть. Книгу написано живою розмовною мовою, особливим авторським стилем. В тексті цитується багато пісень, дум, віршів.*

*Малюнків у цьому виданні немає, але у вступному слові Грушевський викладає причину того.*



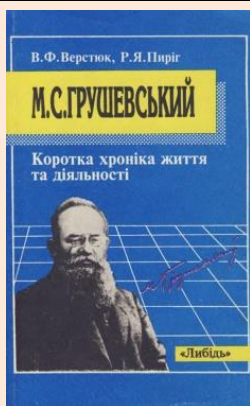
**Грушевський М. С. Як жив український народ. – К. : Веселка, 1992. – 111 с.**  
Кількість – 2 прим. (2 – науковий абонемент)

*Ця унікальна книга за радянських часів не друкувалась, читачі побачать її вперше. Вона створена патріархом української історії, видатним вченим, політичним діячем Михайлом Сергійовичем Грушевським. В ній великий українець спресував всі 11 томів своєї всесвітньо знаменитої «Історії України-Руси».*



**Грушевський М. С. Предок : із белетристичної спадщини. – К. : Веселка, 1990. – 247 с.**  
Кількість – 1 прим. (1 – художній абонемент)

*Книгу «Предок» складають найяскравіші твори з художньої спадщини видатного вітчизняного історика і вченого, одного з найбільших поборників української духовності Михайла Грушевського – оповідання, що після довгих десятиліть замовчування прийшли до нашого сучасника. Ці твори розкривають ще одну непересічну сторінку його могутнього обдарування – талант белетриста. Провідна тематика – історичні сюжети, роздуми, соціально-побутові картини з життя українського народу.*

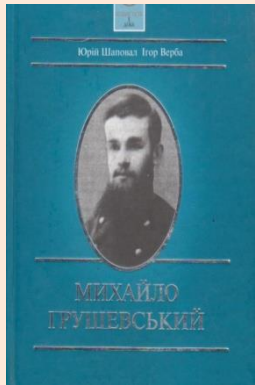


**Верстюк В. Ф. М. С. Грушевський. Коротка хроніка життя та діяльності. – К. : Либідь, 1996. – 144 с.**

Кількість – 2 прим. (2 – науковий абонемент)

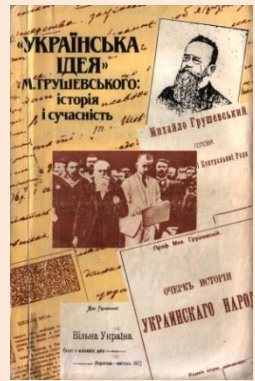
*У книзі простежено життєвий шлях видатного українського політика, вченого, історика М. С. Грушевського. Відтворено найрізноманітніші факти його наукової, громадської й державно-політичної діяльності, пов'язані насамперед з українським національно-визвольним рухом, історією Центральної Ради. Значну увагу приділено науково-організаційній роботі вченого в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка, Українському науковому товаристві, Всеукраїнській Академії наук. Книга цікава для всіх, хто вивчає життя Михайла Грушевського, історію національно-визвольного руху, розвиток вітчизняної історичної науки. Книгу написано двома мовами – українською та російською.*





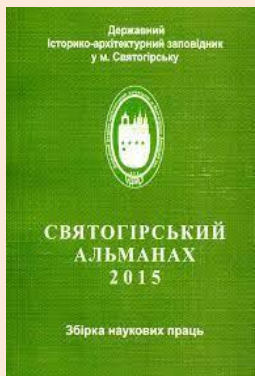
**Шаповал Ю. Михайло Грушевський. – К. : Альтернативи, 2005. – 352 с.  
Кількість – 1 прим. (1 – науковий абонемент)**

*Книга є першою спробою створити узагальнюючий біографічний образ українського політичного і державного діяча, визначного вченого М. Грушевського. Його складний життєвий шлях відтворено на підставі праць істориків, маловідомих та недоступних раніше документів й матеріалів. Життєпис подається у контексті суспільно-політичних подій, сучасником яких був Михайло Сергійович.*



**Копиленко О. Л. "Українська ідея" М. Грушевського: історія і сучасність. – К. : Либідь, 1991. – 184 с.  
Кількість – 1 прим. (1 – читальний зал)**

*У монографії на основі аналізу творчої спадщини М. С. Грушевського робиться спроба дати об'єктивну оцінку його політико-правовій концепції. Дослідження її серцевини – «української ідеї» – автор починає з найдавніших часів і доводить до 1917 р. Особливу його увагу привертає доля ідей Грушевського в період, коли йому довелося стати на чолі Центральної Ради. Показано значення нових підходів до наукової спадщини вченого для вирішення сучасних проблем міжнаціональних відносин та державного будівництва.*



**Соляник А. А. Історичні праці М. Грушевського та їх використання при дослідженні середньовічних пам'яток Святогір'я // Святогірський альманах. – Харків-Слов'янськ, 2015. – С. 249–264.**

**Кількість – 1 прим. (1 – науковий абонемент)**

*Предметом дослідження цієї статті є історичні праці Михайла Грушевського в тій частині, які безпосередньо або опосередковано стосуються історичного минулого Святогір'я і його культурної спадщини. Перш за все, це археологічні пам'ятки Подінців'я періоду середньовіччя. Розвідки вченого щодо вказаної історичної епохи і їх співзвучність сучасним дослідженням простежується на прикладі пам'ятників пеньківської археологічної культури (V-VIIст.) Цеміщина біля с. Богородичне («Стариця») й 2км вгору по правому берегу Дінця–Видилиха. Цю культурну традицію дослідники пов'язують із протослов'янською гілкою, яка отримала назву «анти». У своїх працях Михайло Сергійович приділяє суттєву увагу антам саме як українським племенам. Саме полуднева, чорноморська колонізація східнослов'янської групи племен, її представники утворили етнографічну цільність, яка тепер складає український народ.*